

KONUTLARDA YANGIN MERDİVENLERİ

Prof. Dr. Abdurrahman KILIÇ

İTÜ Makina Fakültesi

1. GİRİŞ

Yönetmeliklerde, ticari amaç gözetmeksizin bir veya birçok insanın iş zamanı dışında barınma, dinlenme ve uyuma amacıyla ikamet ettiği, imar planında bu amaca ayrılmış olan yerler konut olarak tanımlanmaktadır.

Yangın sayısı ile konut sayısı doğru orantılıdır. Nüfus ve konut sayısı arttıkça yangın sayısı da artmaktadır. Ülkemizde meydana gelen yangınların yaklaşık % 50'si konutlarda meydana gelmektedir. İlk bakışta ahşap binaların sayısında azalma olduğu için yangın sayısında da azalma olacağı düşünülse bile, çok kullanılmaya başlanan plastik esaslı malzemeler, tüketilen enerji miktarındaki artış ve yeni enerji türleri yangın riskini beraberinde getirmektedir. Konut sayısı hızla artmakta, her yıl birçok kişi ev yangınları nedeniyle hayatını kaybetmektedir. Ne yazık ki bu ölümlerin çoğunda çocuklar yer almaktadır. Konutlardaki yangınların çoğunluğunu elektrik, ısıtma ve ısınma gereçleri oluşturmaktadır. Konutlarda meydana gelen yangınların % 40'ı mutfaklardan, % 20'si ısıtmadan yani soba ve elektrikli ısıtıcıdan, % 10'u sigaradan ve % 5'i çocuklardan ve elektrik tesisatından kaynaklanmaktadır. Ülkemizde bu oranlar yaklaşık aynı kalmaktadır.

Genellikle konutlarda meydana gelen yangınlarda, yangın çıkan daire yanar fakat yangın yükü düşük olduğundan diğer dairelere geçişi nadiren olur. Bununla beraber duman merdiven boşluğundan binanın tamamına yayılır. Duman nedeniyle panik oluşur ve çoğu zaman binanın tamamı yacacakmış endişesiyle panik yaşanır.

Kaçak akım anahtarlarının olmaması, elektrik sigortalalarının uygun olmaması, elektrikli ısıtıcıların ve sobaların hemen yanına kurutmak için çamaşır asılması, açık tip elektrikli ısıtıcıların perdelerin yakınına konulması, elektrik prizlerinin topraklı olmaması, aynı prizden çok sayıda elektrikli cihaz beslenmesi yangın başlangıcına neden olmaktadır. Çocukların kibrit, soba ve elektrikli cihazlarla oynamalarından, mutfakta yağ parlaması, gaz kaçağı, tüp parlaması, katalitik sobalar gibi faktörler de konutlarda yangın oluşmaktadır.

Konutlarda can kaybına neden olan yangınlar, geceleri meydana gelen yangınlardır. Uyurken fark edilmeyen duman, zehirlenmelere ve boğulmalara neden olmaktadır. Yangın çıkan daireden merdivene ulaşılamayan büyük dairelerde ve özellikle dubleks katı olan konutlarda da yangınların neden olduğu ölümlere rastlanılmaktadır.

2. YENİ KONUTLARDA YANGIN MERDİVENLERİ

Konutlarda yangın önlemi denildiğinde ilk akla gelen kaçış yolları olmalıdır. Yüksek binalarda kaçış merdivenlerinin yanında yangın dolapları, çok yüksek konutlarda (yüksekliği 51.50 m'den yüksek) ayrıca yağmurlama sistemi, acil durum asansörü, merdiven basınçlandırması, algılama sistemi gibi önlemler de istenir. Fakat bunların yeni binalar için olduğu unutulmamalıdır.

Yönetmeliklere göre konutlarda alınacak yangın güvenlik önlemleri incelenirken yeni yapılacak konut binaları ile mevcut konutları ayrı ele almak gerekir. Halen ülkemizde

yürürlükte olan Binaların Yangından Korunması Hakkında yönetmelik yeni konutları ve mevcut konutları ayrı ayrı değerlendirmektedir.

Yönetmeliğin 48.maddesinde yeni yapılan konutlar için çıkışlar açıklanmaktadır. Bodrum katlar dâhil 4 katı geçmeyen konutlar ile tek evler, ikiz evler ve sıra evler gibi konutlarda, tek bir kullanıma hizmet veren binalarda kaçış mesafesine bakılmaksızın normal merdivenlerle sağlanabilmekte ve başka herhangi bir özellik aranmamaktadır.

Daire içindeki herhangi bir noktadan çıkış kapısına kadar olan uzaklık 20 m'yi geçmemesi gerekiyor, ancak yağmurlama sistemi varsa bu mesafe 30 metre olabilmektedir. Eğer yağmurlama sistemi yoksa mesafe 20 metreyi geçiyorsa, yağmurlama sistemi varsa mesafe 30 metreyi geçiyorsa, yükseklik sınırına bakılmaksızın daire içeresinden ikinci çıkış gerekmektedir.

Dubleks daireler için iki önemli husus bulunmamaktadır. Dupleks apartman dairelerinde tek kapı bulunması hâlinde, bu kapı üst katta düzenlenemez. Ayrıca, üstteki katın döşeme alanı 70 m²'yi geçmesi durumunda üst kattan ayrı bir çıkış sağlanmalıdır. Kaçış uzaklığı, apartman dairelerinin kapısından başlanarak ölçülür. Apartman binalarından dairelerin kapısından merdivene hemen hemen her zaman bir koridordan geçilerek ulaşıldığından, dairenin kapısından merdivene olan uzaklık yağmurlama sistemi olan binalarda en fazla 20 metre, yağmurlama sistemi yoksa en çok 15 metre olabilmektedir. Apartmanlarda kaçış yolları, apartmanların yüksekliği göz önüne alınarak dört ayrı kategoride değerlendirilmektedir.

- Yapı yüksekliği 21.50 m'nin altındaki konutlarda korunumsuz normal merdiven kaçış yolu olarak kabul edilir ve ikinci çıkış aranmaz.
- Yapı yüksekliği 21.50 m'den fazla ve 30.50 m'den az olan konutlarda, en az 2 merdiven düzenlenmesi, merdivenlerden en az birisinin korunumlu olması ve her daireden 2 merdivene de ulaşılması gerekir.
- Yapı yüksekliği 30.50 m'den fazla ve 51.50 m'den az olan konutlarda, birbirlerine alternatif, her ikisi de korunumlu ve en az birinde yangın güvenlik holü düzenlenmiş veya basınçlandırma uygulanmış 2 kaçış merdiveni yapılması mecburidir. Kattaki konutların her birinin içinden bir yangın güvenlik holünden geçilerek yangın merdivenine ulaşılıyor ise binanın genel merdiveninin korunumlu olması gerekli değildir.
- Yapı yüksekliği 51.50 m'den yüksek olan konutlarda, birbirlerine alternatif ve yangın güvenlik holü olan ve basınçlandırılan en az 2 kaçış merdiveni yapılması şarttır.

Yönetmelikte tartışılan ve çoğu kez yanlış uygulanan hususlardan birisi, giriş, çıkış ve şaftları üst katlardan 120 dakika yangına dayanıklı döşeme veya bölme ile ayrılan

bodrum katların yapı yüksekliğine dahil edilmemesidir. Başlangıçta bodrum katların çıkışı ayrılrsa bile daha sonra üst katlarla birleştirilmektedir. Yine konutlar için başka istisnai madde çatı arası piyeeslerle ilgilidir. Çatı arası piyeeslerden binanın normal merdivenine veya korunumlu kaçış merdivenine alternatif kaçış imkânı sağlanması durumunda, çatı arası piyees yüksekliği, yapı yüksekliğine dahil edilmemektedir.

Binanın ana merdiveni aynı zamanda bodrum katlara da hizmet veriyorsa ve bodrum katlarda konut dışı kullanım alanları varsa bodrum katlarda merdivene girişte yangın güvenlik holü düzenlenmesi gereklidir. Kaçış için kullanılmasına izin verilen merdivenlerde, basamağın kova hattındaki en dar basamak genişliği, konutlarda 100 mm'den az olmamalıdır. Her kaçış merdiveninin her iki yanında duvar, korkuluk veya küpeşte bulunmalıdır.

3. MEVCUT KONUTLARDA YANGIN MERDİVENLERİ

Yönetmelikte mevcut yapılar ayrı bir kısımda ele alınmıştır. Konutlar için 158.maddesinde bazı özlem hususlar getirilmiştir. Mevcut dairesel merdivenlerin değiştirilmesinin zorluğu göz önüne alınarak konutlarda 51.50 m yapı yüksekliğine kadar dairesel merdivenlere izin verilmiştir. Mevcut konutlar için kaçış yolları üç ayrı kategoride değerlendirilmektedir. Yapı yüksekliği 30.5 metrenin altında olan konut binalarında ikinci çıkış aranmamakta ve mevcut konutlara itfaiye tarafından müdahale edilmemektedir.

Yapı yüksekliği 30.50 m'den fazla ve 51.50 m'den az olan konut binalarında ana merdiveninin korunmuş kaçış merdiveni özelliğinde yapılması istenmektedir. Ayrıca, korunmuş merdiven iç kaçış merdiveni ise, bir yangın ihbar butonu ile aktive edilen veya algılama sisteminden otomatik aktive olan basınçlandırma sistemi yapılması gerektiği belirtilmesine rağmen yapılsa bile pratikte çalışmayacağı aşikardır. Basınçlandırma fanını konulacağı yer bulunması, elektrik beslemesinin sağlanması, otomasyonunun yapılması mevcut binalar için problem olmaktadır.

Yapı yüksekliği 51.50 m'den yüksek olan konutlarda, birbirlerine alternatif en az birisi korunmuş iki adet kaçış merdiveni gerektiği ve korunmuş kaçış merdiveninin basınçlandırılması gerektiği belirtilmektedir. Başka bir deyişle yapı yüksekliği 51.50 metreden fazla olan konut binaları kaçış yolları bakımından yeni binalarla aynı değerlendirilmekte, fakat yeni binalarda istenilen yağmurlama sistemi gibi sistemler zorunlu tutulmamaktadır.

Binanın ana merdiveni aynı zamanda bodrum katlara da hizmet veriyor ise ve bodrum katlarda konut dışı kullanılan ve kolay alevlenici madde bulunan kullanım alanları var ise, bodrum katlarda merdivene girişte yangın güvenlik holü düzenlenmesi şarttır. ■